1-1

2014 Spring • Bahar

Cilt Volume 1 • Sayı Number 1
ISSN 2148-7286

ADDICTA

The Turkish Journal on Addictions

ADDICTA: THE TURKISH JOURNAL ON ADDICTIONS
Cilt/Volume: 1 ■ Sayı/Number: 1 ■ Bahar/Spring 2014
ISSN: 2148-7286 • DOI: 10.15805/addicta

Addicta: The Turkish Journal on Addictions uluslararası ve hakemli bir dergidir.
Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.
Addicta: The Turkish Journal on Addictions is the official peer-reviewed, international journal of the Turkish Green Crescent Society. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Türkiye Yeşilay Cemiyeti Adına İmtiyaz Sahibi/Owner
M. İhsan Karaman

Yazı İşleri Müdürü/Chief Executive Officer
Savaş Yılmaz (Türkiye Yeşilay Cemiyeti)

Editör/Editor-in-Chief
İlhan Yargıç (İstanbul Üniversitesi)

Yardımcı Editörler/Co-Editors
Mustafa Taşdemir (Marmara Üniversitesi)
Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi)
Ömer Miraç Yaman (İstanbul Üniversitesi)

Alan Editörleri/Section Editors
O. Tolga Arıcak (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
Mehmet Emin Babacan (İnönü Üniversitesi)
Mustafa Çetin (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Bursa)
Halil Ekşi (Marmara Üniversitesi)
Perihan Torun (Bezmi Alem Vakıf Üniversitesi)
Tuba Topçuoğlu (İstanbul Üniversitesi)

Çeviri Editörleri/English Language Editors
ENAGO
İnan Deniz Erguvan Ablorh
John Zacharias Crist

Yayın Kurulu/International Editorial Board*
Yusuf Adıgüzel (İstanbul Üniversitesi)
Hasan Bacanlı (Biruni Üniversitesi)
Aydoğan Aykut Ceyhan (Anadolu Üniversitesi)
Itır Tarı Cömert (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
Mehmet Dinç (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
Gizem Erdem (University of Illinois at Chicago)
Uğur Evcin (İstanbul Emniyet Müdürlüğü)
Ayşen Gürcan (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
Muhammed Tayyib Kadak (İstanbul Üniversitesi)
Ayşegül Yıldırım Kaptanoğlu (Trakya Üniversitesi)
Maria Lavdaniti (Alexander Technological Educational Institute)
Mücahit Öztürk (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
M. Akif Seylan (Bezmialem Vakıf Üniversitesi)
İbrahim Topçu (Bezmialem Vakıf Üniversitesi)
Ali Ünlü (İstanbul Emniyet Müdürlüğü)
Darin Weinberg (University of Cambridge)
Kimberly S. Young (St. Bonaventure University)

***Soyadına göre alfabetik sırada In alphabetical order by surname**

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*
Mahmut Hakkı Akın (Marmara Üniversitesi)
Yusuf Alpaydın (Marmara Üniversitesi)
Hediyetullah Aydeniz (Marmara Üniversitesi)
Endriada Cani (Alexander Technological Educational Institute)
Harun Ceylan (Yalova Üniversitesi)
Bülent Dilmaç (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Füsun Ekşi (Marmara Üniversitesi)
Atılgan Erözkan (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Necmi Eşgi (Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
Selim Günüç (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Mehmet Barış Horzum (Sakarya Üniversitesi)
Şahin Kesici (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Mustafa Otrar (Marmara Üniversitesi)
Fuat Tanhan (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

***Soyadına göre alfabetik sırada In alphabetical order by surname**

Akademik İçerik Danışmanlığı/Content Advisor
EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)
Telefon: +90 (216) 481-3023 **Web:** www.edam.com.tr **Elektronik posta:** edam@edam.com.tr

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design
Nevzat Onaran
Semih Edis

Tashih/Proofreading
Mehmet H. Ramazanoğlu

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress
EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Yayın Türü/Type of Publication
Yerel Süreli Yayın

Yayın Periyodu/Publishing Period
Altı ayda bir Nisan (Bahar) ve Ekim (Sonbahar) aylarında yayımlanır/Biannual (Spring & Autumn)

Baskı ve Cilt/Press
MN Basım ve Reklamcılık
Merkezefendi Mah. Davutpaşa Cad. Kale İş Merkezi, No: 239, 34010 Zeytinburnu, İstanbul
Basım Tarihi: Eylül 2014

İletişim/Correspondence
Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Merkezi
Sepetçiler Kasrı – Kennedy Cad. No: 3 Sarayburnu, Fatih, İstanbul
Telefon: +90 (212) 527-1683 **Web:** http://addicta.yesilay.org.tr **Elektronik posta:** addicta@yesilay.org.tr

İçindekiler Table of Contents

Editörden **4**

Editorial **6**

MAKALELER ARTICLES

Madde Kullanan Ergenlerin Bağlanma Stilleri **9**

Attachment Styles of Adolescent Substance Users 26

Itır Tarı Cömert, Kültegin Ögel

The Rise of Synthetic Marijuana in Turkey: The Bonzai Phenomenon of the 2010s **41**

Melih Çoban

Lise Öğrencilerinde Problemli İnternet Kullanımının Yordayıcıları Olarak Heyecan Arama ve Cinsiyet **63**

Gender and Sensation Seeking as Predictor Variables of Problematic Internet Use by High School Students 78

Diğdem M. Siyez

Uyuşturucu Madde Bağımlısı Gençlerin Aile İçi İlişkilere Yönelik Görüşleri: Esenler-Bağcılar Örneği **99**

Young Drug Addicts' Perceptions on Family Relations: The Case of Esenler - Bağcılar, Istanbul 120

Ömer Miraç Yaman

DEĞERLENDİRMELER REVIEWS

Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadelede Topyekûn Bir Seferberliğe Doğru

Toward Mass Mobilization in the Fight against Drug Addiction **135**

Abdullah Sabit Tuna

Yeni Medya ve Toplumsal Etkileri: Facebook Üzerine Bir Araştırma

New Media Outlets and their Social Implications: A Study on Facebook **139**

Turgay Yerlikaya

Bağımlılık Tedavisi Alanlar Düzenli Egzersiz Yapmalı mıdır?

Should Patients Undergoing Addiction Treatment be assigned Regular Exercise **143**

Mustafa Çetin

Yazarlara Notlar **149**

Notes for Contributors 151

ISSN 2148-7286
DOI 10.15805/addicta.2014.1.1.013
Copyright © 2014 **Türkiye Yeşilay Cemiyeti** • **addicta.com.tr**
Addicta: The Turkish Journal on Addictions • Bahar 2014 • 1(1) • 99-132

Başvuru | 2 Eylül 2014
Kabul | 9 Eylül 2014
OnlineFirst | 20 Eylül 2014

Uyuşturucu Madde Bağımlısı Gençlerin Aile İçi İlişkilere Yönelik Görüşleri: Esenler-Bağcılar Örneği

Ömer Miraç Yaman[a]
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü

Öz

Türkiye'de özellikle 15-25 yaş grubu gençler arasında madde bağımlılığı kullanımında son dönemlerde ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu çalışmada, uyuşturucu madde bağımlısı gençlerin aile içi ilişkilere yönelik görüşleri incelenmektedir. Çalışma en temelde genç uyuşturucu madde bağımlılarına ve onların aile ilişkilerine odaklanmaktadır. Nitel araştırma modeline uygun desenlenen bu araştırmada veriler 10 gençten ve bu gençlerle ilgilenen iki mahalle sakininden, yarı yapılandırılmış bir görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Veriler, önceden belirlenmiş temalara uygun olarak betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularında madde kullanımına yönelen gençlerin aileleri ile yaşadıkları bireysel sorunların, madde kullanım alışkanlığını tetiklediği ya da arttırdığı sonucu elde edilmiştir. Yine gençlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinde ve suça yönelmelerinde temel olarak ebeveyn ile yaşanan sorunlu ilişkilerin belirleyici olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca gençlerin madde kullandıklarının aileleri tarafından anlaşılması sonrasında aile içi ilişkilerde daha zorlu bir sürecin geliştiği gözlenmiştir. Bu noktada özellikle ergenlik döneminde ve sonrasında anne-baba temsillerinin gençler üzerinde bilinenin aksine çok daha belirleyici olduğu tespit edilmiş; bu minvalde ebeveyn ile sahici bir iletişimin varlığının gençlerin madde kullanımından uzak durmalarında önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu madde bağımlılığı • Gençlerde madde kullanımı • Aile içi ilişkiler

a Yetkilendirilmiş yazar:
Yrd. Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları E. A. Hastanesi Zuhuratbaba Mah. Demirkapı Cad. 34147 Bakırköy, İstanbul.
Çalışma alanları: Gençlik, kentleşme, aile, yoksulluk, madde bağımlılığı, göç ve sosyal yardımlaşma, alt kültür.
Elektronik posta: omermirac@gmail.com

Türkiye toplumu, şiddeti her geçen gün artan madde bağımlılığı sorunu ile yoğun bir biçimde karşı karşıyadır. Özellikle 15-25 yaş arası genç nesil arasında yaygınlığı artan madde bağımlılığı sorununa çözüm üretecek projelere ve yaklaşımlara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Söz konusu yeni projelerin ve yaklaşımların geliştirilebilmesi için gençlerde madde kullanımına odaklanan sosyolojik çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çerçevede gençlerin madde kullanımına yönelme nedenlerinin ortaya çıkarılması özellikle gençlerin birincil ilişkilerini geliştirdikleri ve bilişsel-davranışsal tutumlarını edindikleri aile ortamlarının daha detaylı bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'de uyuşturucu madde bağımlısı gençlere ve ailelerine yönelik farklı yaş aralıklarını (15-25) kapsayan pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmaların ana ekseninde iki temanın öne çıktığı görülmektedir. Birinci temayı ebeveyni madde kullanan gençlerin madde kullanım alışkanlıkları ve boyutlarını ele alan çalışmalar oluşturmaktadır. Özcan'ın (2006, s. 119-129) yapmış olduğu araştırma bu tema kapsamında gençlerin aile ortamında tanık oldukları madde kullanımına paralel bir şekilde gerek uyuşturucu maddeye yönelme gerekse de riskli ve sapmış davranışlar gösterme eğilimlerini özetlemektedir. Öne çıkan ve bu çalışmanın da konusu olarak belirlenen ikinci tema ise, gençlerin uyuşturucu madde kullanım alışkanlığına yönelmelerinde ebeveyn ile yaşadığı sorunlu ve yetersiz ilişkilerin ne düzeyde etki yaptığıdır. Nitekim madde bağımlısı gençler üzerine yürütülen çalışmalarda (Tamar Gürol ve Ögel, 2014) gençlerin bağımlılığa başlama süreçlerinde en etkili iki temel faktörün *a*) aile içi sorunlu ilişkiler ve *b*) ebeveynleriyle sağlıklı iletişim kuramamalarından ortaya çıkan iletişim aksaklıkları olduğu dile getirilmektedir.

Madde kullanıcısı gençlere yönelik uluslararası alan yazındaki araştırmalarda da aile desteğinin ve aile işlevlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesinin, gençlerin madde bağımlısı olma durumlarında etkili olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynin madde kullanım alışkanlıklarının yanı sıra, özellikle aile ortamında sorun çözme yöntemi olarak tercih edilen davranış kalıplarının, ergenlik dönemi problemlerine karşı anlayış ve sempati ile yaklaşmanın (Krank ve Goldstein, 2006, s. 440; Wills ve Yaeger, 2003, s. 223) bağımlılığı önleyici etkileri olduğu gözlenmiştir.

Benzeri bir sonuca 2008 yılında Lopez ve arkadaşlarının (2008, s. 827) tarafından İspanyol gençler üzerine yaptıkları araştırma neticesinde ulaşılmış, düşük okul başarısı ve yetersiz sosyal çevreye ilave olarak aile ilişkilerinde görülen iletişim yetersizliklerinin özellikle erken ergenlik döneminden itibaren gençlerin madde kullanımına yönelmelerinde etkili olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'de uyuşturucu madde kullanan gençleri ve ailelerini konu alan akademik çalışmalar 2000'li yılların ortalarından itibaren artış göstermektedir. Bu kapsamda öne çıkan çalışmalardan ilki, Ögel, Taner ve Eke tarafından 2006 senesinde hazırlanan İstanbul'da 10. sınıf öğrencilerinin alkol ve uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarına odaklanan araştırmadır. Çalışmanın bulguları arasında özellikle düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında karşılaşılan madde kullanım yaygınlığının, gelir düzeyi yüksek ailelere göre daha fazla olması (Ögel ve ark., 2006, s. 20; Ögel, Taner, Eke ve Erol, 2005); aile içinde yaşanagelen bir takım olumsuz süreçlerin, göçün ve yoksulluğun belirleyiciliği üzerinde bir takım ipuçları vermektedir.

Bir diğer çalışma Görgün, Tiryaki ve Topbaş'ın (2010) yaptığı; üniversite eğitimine devam eden ve uyuşturucu madde kullanan gençler ile ebeveynlerine bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi ölçmeyi merkeze alan çalışmadır. Araştırma bulguları arasında baba profilinin ev içerisindeki konumu, gençle baba arasındaki yakınlık ilişkisi ve kontrol algısının gelişmiş olmasının, gencin uyuşturucu madde kullanımına yönelmede önleyici bir rol oynadığı çıktıları yer almıştır (Görgün ve ark., 2010, s. 311).

Uyuşturucu madde kullanan ergen gençler üzerine odaklanan İstanbul merkezli bir diğer saha çalışması Evcin (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Evcin'in 15-19 yaş arası lise öğrencileri üzerine yapmış olduğu araştırmada, özellikle aile ile çok vakit geçirmenin, birlikte yapılan sosyal aktivitelerin fazla olmasının ve ergen üzerindeki aile kontrolünün, gencin uyuşturucu madde kullanımını önleme adına çok etkin bir duruma karşılık geldiği tespit edilmiştir (Evcin, 2011, s. 74-90).

Uyuşturucu madde kullanan gençler üzerine okul yöneticileri ve öğretmenleri ile yapılan ve literatürde nitel araştırma yöntemini kullanması bakımından dikkat çeken en son çalışma, Özmen ve Kubanç'ın 2013 yılında

liselerdeki mevcut duruma odaklanan araştırmalarıdır. Araştırma sonuçlarında "öğrencileri uyuşturucu madde kullanmaya iten nedenlere ilişkin temalar"ın sıralamasında ilk iki madde (*a*) "Anne-baba ilgisizliğinden, anne babaların çocuklarına gerekli sevgi ve şefkati göstermemelerinden kaynaklanmaktadır." ve (*b*) "Ailedeki problemlerin çocuğa yansımasından dolayı çocuğun mutluluğu dışarıda araması" (Özmen ve Kubanç, 2013, s. 364) şeklinde sıralanmıştır. Bu sonuçlar gençlerin yönelimlerini göstermesi açısından önemlidir.

Alan yazındaki çalışmalardan ayrı olarak bu çalışmada farklı bir yöntem denenmiştir. Çalışma, bizzat uyuşturucu madde kullanan gençlerin gündelik hayatlarına dâhil olarak yürütülmüş, çalışmada madde kullanım nedenleri gençlerin aileleri ile olan ilişkileri bağlamında ele alınmaya çalışılmış ve bu gençlerle aile dışından ilgilenmeye çalışan gönüllü kişilerin anlatımları ile farklı bir sosyal boyuta dikkat çekilmeye gayret edilmiştir.

Nitekim Türkiye'deki madde bağımlısı gençler üzerine nitel araştırmaya dayalı ve birebir madde bağımlıları ile gerçekleştirilmiş bir saha araştırmasına rastlanmamıştır. Ayrıca gençlerin madde kullanım alışkanlıklarına dair sadece niceliksel yöntemi tercih eden araştırmalarda, genç ve aile ilişkileri gibi oldukça geniş ve teferruatlı bir konunun anlaşılmasında bir takım güçlüklerin de yaşanabileceği düşünülmektedir. Örneğin ebeveynin çocuklarına karşı yetersiz ilgisinin bağımlılık süreçlerinde önemli bir belirleyici olduğu çoğu araştırmada kabul edilmekte iken araştırma süresince yapılan görüşmelerde bağımlı gençlerin dikkat çektiği şekliyle, çocuğunun bağımlı olduğunu öğrenen ebeveynin göstermiş olduğu "aşırı ilgi" ebeveyn ile genç arasındaki ilişkilerin normalleşmesinde geciktirici bir işlev olarak belirebilmektedir.

Bu çalışmada, görüşme yapılan gençler isimlendirilirken literatürde yaşanan ikilikten dolayı "uyuşturucu madde bağımlısı" ya da "madde bağımlısı" ifadeleri kullanılmıştır. Her iki kullanım ile sigara ve alkol dışında madde kullanan gençler kastedilmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Uyuşturucu madde bağımlısı gençlere dair yürütülen araştırmaların neredeyse tamamına yakınının nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılması, bu gençlerin madde kullanım alışkanlıkları, nedenleri ve sonuçlarına dair nitelikli ve kapsayıcı sonuçlar elde etmek için yeterli olmayabilir. Dolayısıyla bu çalışmada literatüre, özgün bir katkı sunabilmek ve madde bağımlısı gençlerin hayatlarına dair daha esnek ve bütünlüklü bir okuma yapabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırma grubu olarak az sayıda genç ile uzun süreli görüşmeler yapılmış, böylece uyuşturucu madde kullanım alışkanlığının ve aile ilişkisinin detaylarına nüfuz edebilme olanağı elde edilmiştir. Nitekim nitel araştırma yönteminin bireysel tecrübelere odaklanan ve bireysel tecrübenin araştırılan konuyu yeterince temsil ettiği ön kabulüne yaslanan yöntemi, araştırma boyunca yol gösterici olmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, öncelikle İstanbul'da 1980 sonrası aktif göç alan ve genellikle alt gelir grubuna mensup ailelerin yoğunlukta olarak yaşadığı ilçeler üzerine odaklanılmıştır. Bu anlamda göç verilerine ve istatistiklerine yansıdığı şekliyle (Türkiye İstatistik Kurumu, 2013), İstanbul'un aktif olarak göç almaya devam eden yedi ilçe (Esenler, Bağcılar, Esenyurt, Sultangazi, Güngören, Sultanbeyli ve Ümraniye) arasından Esenler ve Bağcılar ilçeleri çalışma sahası olarak belirlenmiştir. Esenler ve Bağcılar ilçelerinin 7 ilçe arasından örnek olarak belirlenmesinde, her iki ilçenin de hâlihazırda İstanbul'un en aktif göç alan ilçeleri olması (Gürel ve Balta, 2011, s. 1-15) ve uyuşturucu madde kullanımı-satımı noktasında gençler arasındaki bağımlılık alt kültüründe öne çıkan yerler olarak kabul edilmesi etkili olmuştur. Çalışmayı nicel çalışmalardan ayrıştıran husus, madde kullanan gençlerle nasıl irtibat kurulacağı ve çalışma grubu sınırlılığının nasıl sağlanacağıdır. Bu kapsamda Esenler'de ve Bağcılar'da gençlerin sıkça vakit

geçirdikleri bodrum altı kafelerde tanışılan 18-24 yaş arası gençlerden aktif olarak madde kullanan ya da uzun süre kullandıktan sonra bırakan 10 genç ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca her iki ilçede madde kullanan gençlerle ilgilenen iki mahalle sakini ile de uzun süreli görüşmeler gerçekleştirilmiş ve gençlerin anlatımlarının bir sağlaması yapılmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma, Aralık 2013 ile Şubat 2014 tarihleri arasında 3 ayı kapsayan bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Çalışılan grubun özel durumundan hareketle, derinlemesine mülakat ve katılımlı gözlem teknikleri kullanılmıştır. Derinlemesine mülakatlarda yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış mülakat teknikleri kullanılmıştır. Zira hem görüşme yapılan mekânların yapısı, hem de görüşme sırasında gençlerin ruh hâlleri ve ortamları göz önüne alındığında kimi zaman informel sohbet tarzında süren görüşmeler, bazen açık uçlu soru formu yardımı ile devam ettirilmeye çalışılmıştır. Katılımlı gözlem ise araştırmanın en önemli boyutunu oluşturmakta, gençlerin akran ilişkilerindeki tutum ve tavırlarının ölçüldüğü, kendi aralarında yaşanan konuşmalara tanıklık edildiği, ebeveynleri ile yaşadıkları kısa telefon görüşmelerinin gözlemlendiği doğal bir veri elde etme aracına olmuştur.

Verilerin Analizi

Derinlemesine mülakatlar ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış, sonrasında metinleştirilmek suretiyle doküman hâline dönüştürülmüştür. Bu sürecin sonunda ortaya çıkan metin,[1] tematik olarak tasnif edilerek son metin hâline getirilmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin anlatımlarına tamamen sadık kalınmış, konuşma tarzından ya da konunun akışından anlaşılamayacak olan kısımlar ise araştırmacı tarafından parantez içi açıklamalar kullanılarak izah getirilmiştir. Böylece gençlerin aile yapıları

1 Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, araştırmacının 2010-2013 yılları arasında Esenler'de yürütmüş olduğu ve "Apaçi Gençlik: Gençlerin Toplumsal Davranış ve Yönelimleri İstanbul'da 'Apaçi' Altkültür Grupları Üzerine Nitel Bir Çalışma" adıyla kitaplaşan çalışmanın verilerinden de metin içerisinde alıntılar yapmak suretiyle istifade edilmiştir.

ve ebeveyn ilişkilerinin nasıl olduğu, aile parçalanmasının madde kullanımında etkili olup olmadığı, aile içi şiddetin madde bağımlılığının ortaya çıkmasında etken bir faktöre dönüşüp dönüşmediği, evden kopup uzaklaşma-kaçma eğilimi ile madde kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu, bağımlı gençlerin aile kurma hayalleri ve nasıl bir aile tahayyül ettikleri üzerine bir takım sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerin notlandırılmasında çalışmanın gizliliği esasına dayanarak müstear isimler kullanılmış ve metin içerisinde (Veli, Madde Bağımlısı, 20) şeklinde gösterilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmanın geçerliğini ve güvenirliğini sağlamak adına bazı yöntemler kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış görüşme formları, madde bağımlısı gençler üzerine yapılan araştırmalarda kullanılan anket soruları ile karşılaştırılmış, ayrıca gençlerin sıkça vakit geçirdikleri ortamlarda çalışan kişilerden soruların niteliği ve niceliği üzerine görüş alınmıştır. Bağımlı gençlerin sosyal çevrelerinde yer alan ve araştırmaya konu edilen 2 mahalle sakininden, gençlerin anlatımlarında ortaya çıkabilecek abartılı, eksik ya da hatalı anlatımları kontrol etmek maksadıyla kontrolör olarak istifade edilmiştir. Son olarak ses kayıtları ve deşifreleri araştırmacı tarafından saklanmaktadır.

Bulgular

Madde Bağımlısı Gençlerin Aile Yapıları ve Ebeveynleri ile İlişkileri

Madde bağımlısı gençlerle, aile yapıları ve ebeveyn ilişkilerine dair mülakat yapmanın en zor noktası, gençlerin ailelerine dair bilgi paylaşmak noktasındaki isteksizlikleridir. Nitekim yapılan görüşmelerde gençler genellikle ailelerine “çok çektirdiklerini” (Ali, Madde Bağımlısı, 22) dile getirmekte ve bu sebepten ailelerine dair eleştirel bir üslup kullanmaktan özellikle imtina etmektedirler. Bir gencin ifadesi ile “Bizlerin kimsesiz olduğunu sanıyorlar abi, yani ana yok baba yok, ya da işte hiç ilgilenmemiş anası babası işte

o sebepten yani böyle olmuşuz." (Hüsnü, Madde Bağımlısı, 19) tarzında bir yaklaşımın toplumda var olmasının yeteri kadar rahatsız edici olduğunun dile getirilmesiyle bu durum daha anlaşılır bir zemine kavuşmaktadır.[2] Nitekim gençlerle yapılan mülakatlarda gençlerin tamamı konuşmalarının satır aralarında ailelerinden yeteri kadar ilgi ve destek göremediklerinden bahsetseler de madde kullanmalarından dolayı ailelerine verdikleri maddi manevi zarar nedeniyle onlara "haksızlık yapmak" istemedikleri de söylenebilir. Dolayısıyla bağımlı gençlerin ailelerine dair kontrollü ve koruyucu bir dil kullandıkları fark edilmektedir.

Bağımlı gençlerle ilgilenen mahalle sakini Levent Bey'in, bu gençlerin aile yapılarına dair bir "komşu gözüyle" yapmış olduğu değerlendirmeler, gençlerin söylemekten kaçındıkları bazı detayların daha rahat anlaşılmasına olanak sağlamaktadır:

> "Şimdi nasıl diyim size, genelde aile yapıları hep aynıdır bu gençlerin. Babası genelde okumamış ya da ilkokul mezunu en iyi, anne ise genelde okuma yazma da bilmez. Bu sebepten çocuğun okulunu, notlarını falan kontrol edemez. Bir de sorumsuzluk tabi, anne-baba arasında problemler de oluyor, kavgalar falan. Ya da evde hastalık [görüşme yapılan gençlerin ailelerinde en az bir kronik rahatsızlığı olan hatta bu sebepten çalışamayan ebeveyn profili gözlenmiştir] da etkili olabiliyor. Yani anne ya da baba hasta olabiliyor, sürekli tedavi almak zorunda da kalabiliyor. Bu da çocuğun ister istemez psikolojisini bozuyor…" (Levent, Mahalle Sakini, 43).

Levent Bey'in madde bağımlısı gençlerin anne babalarının eğitim seviyesinin düşük olduğu yönündeki tespitleri, özellikle Esenler ve Bağcılar ilçelerinin İstanbul'a 1980 sonrası gelen göç dalgasının neticesinde oluşmaları ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim Akşit (2004, akt., Tekeli, 2011, s. 50), Türkiye'de kırdan kent merkezlerine yönelen göçün yönünü tarihsel kırılma noktaları açısından değerlendirirken üç temel "sıçrama" zamanı belirlemektedir. İlk olarak daha önceki dönemlerle karşılaştırıldığında yaklaşık dört kat artış gösteren 1950-1955 arası dönemdir. Bu dönem büyük oranda geniş aile

2 Uyuşturucu madde kullanımı sonrasında yataklı tedavi gören hastaların 2013 verilerine bakıldığında madde kullanan gençlerin %92,7'sinin ebeveyni/ailesi ile birlikte hayatına devam ettiği görülmektedir. Toplumda genel bir kanaate karşılık gelen bu algının, madde kullanan gençler ile ilgili olarak toplumsal gerçeklikle pek örtüşmediği TUBİM'in yayımlamış olduğu 2013 Raporu'nda görülmektedir (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2013).

yapılarının kentin merkezine doğru iaşe temin etmek ve memleketine dönüp tarım yapabilecek kadar para kazanma arayışını temsil etmekteydi. İkinci kırılma 1960-1965 arası ve tarımda makineleşmenin toplumsal hayata aktif olarak girdiği dönemdi. Üçüncü ve son zaman aralığı ise 1985-1990 arası ve büyük oranda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden olmak üzere "zorunlu göçle şekillenen ve yüzleşilen" (Kurban, Yükseker, Çelik, Ünalan ve Aker, 2008, s. 22) dönemdir. Levent Bey'in bahsettiği aile yapıları bu bağlamda çoğunlukla 1980 sonrası dönemde kent merkezine yerleşen, maddi yoksunluk ve travmatik toplumsal nedenlerle şekillenmiş sorunlu aile yapılarına karşılık gelmektedir. Nitekim yapılan araştırmalarda suça sürüklenen ve madde kullanımına yönelen gençlerin ebeveynlerinin çalışma durumlarına ve meslek tercihlerine ait bulgular, gençlerin anlatımları ile paralellik arz etmektedir. Bu bulgular, Temel'in (2011), suça sürüklenen ve madde kullanan gençlerin baba mesleklerinin %50 oranında (s. 66) serbest meslek olduğu ve düzensiz işlerde çalışan bir ebeveyn profili sergiledikleri yönündeki sonuçları ile daha anlaşılır bir hâle gelmektedir.

Ayrıca araştırma boyunca aile üyelerinde kronik bir takım sağlık problemlerinin sürekli görülen bir duruma dönüşmesi; pek çok ailenin kentte tutunabilmek adına, bodrum katlarda ve çoğu zaman güneş ışığından faydalanamayan evlerde ikamet etmesi ile doğrudan ilişkili olarak değerlendirilebilir. Bu durumun yanı sıra aile fertlerinden özellikle erkeklerin hizmet veya imalat sektörünün ağır işlerinde çalışmalarından dolayı, erken yaşta çalışamaz duruma gelme ya da bedensel olarak çok hızlı bir yaşlanma süreci ile karşılaşılması da sıkça rastlanan bir duruma dönüşmektedir.

Bu anlamda ailelerinden yeteri kadar eğitim desteği alamayan gençlerin, özellikle okul hayatları boyunca ciddi sorunlarla karşılaşmaları doğal bir sonuçtur. Kent merkezinde yeterli maddi imkâna sahip olamayan, ailesinden dolayı sosyal statü eksikliği ile hayata başlayan ve devam eden gençler açısından, eğitim alanında da yetersiz ve eksik kalma durumu; bir süre sonra gençlerin kendi aileleri ile sorun yaşamalarına neden olabilmektedir.

Yine gençler tarafından dile getirilen bir başka önemli husus, aile ilişkilerinde özellikle annelik, babalık veya yakın akrabalık temsillerinin, yeni kentsel mekânlarda aşındığı ve bu durumun otokontrolü ortadan kaldıran bir sosyalliğe kapı araladığı yönündedir:

> "Hocam, şimdi işler eskisi gibi değil. Yani kimin eli kimin cebinde belli diil [burada gülüyor]. Ailenin bilmemesi gereken bir şey mi yapacaksın, gidersin başka semte takılırsın. Zaten seni kimse tanımaz oralarda. Takılırsın kafana göre. Yani eskiden memleketinde yapamayacağın şeyleri yaptırır bu şehir adama…" (Servet, Madde Bağımlısı, 24).

Servet'in anlatımlarında beliren benzer bir sonuca Akman Ulutürk (2006, s. 61-63), İstanbul'a göç etmiş aileler üzerine yaptığı araştırmasında dikkat çekmiştir. Araştırmaya katılan deneklerin %60'ı, geleneklere bağlılık, komşuluk ilişkileri ve aile içi ilişkiler noktasında eskiden yaşadıkları kırsal alanlarda çok daha iyi düzeyde bir uyumun varlığından bahsetmekte ve bu durumun göç edilen kent merkezlerinde ciddi ölçüde aşındığına vurgu yapmaktadır. Bu açıdan kent hayatının bireyin hayatını anonimleştirdiği ve özellikle metropol hayatında bu durumun çok daha belirgin bir hâl aldığı gözlenmektedir.

Madde bağımlısı gençlerin aile yapılarına ve aile içi ilişkilerine dair bir başka önemli tespit ise, aile üye sayısının yaşanılan evin fiziksel imkânlarına göre fazla olmasıdır. Görüşme gerçekleştirilen gençlerin aileleri en az beş çocukludur. Bu durum zaten yetersiz olan aile içi ilişkilerde gençlerin çoğu zaman daha da savunmasız ve yalnız kalmasına yol açabildiği gibi, bizzat ebeveynleri tarafından çok küçük yaşlardan itibaren yarı zamanlı işlere yönlendirme eğilimi de sıkça dile getirilmektedir:

> "Şimdi, çalışmak zorundasın. Bu hep söylenir, ufaklıktan beri. Hafta sonunda çalışırsın, sabahcıysan okulda, öğleden sonra çalışırsın, yazın zaten çalışırsın. Bir de paraya alışınca insan, okumak istemiyor bi daha anladın mı? Yani zor geliyor okumak, sokağı tanıyınca." (Tuncay, Madde Bağımlısı, 21).

Nitekim Tuncay'ın dile getirdiği durum, mülakat yapılan gençlerin tamamı için benzeri bir süreçtir. Anlatımlarda öne çıkan *"aile için çalışmak ve eve ekmek getirmek"* yaklaşımı, bir süre sonra eğitim süreçlerinde yeteri kadar

desteklenmeyen gençlerin, kademeli olarak okulla yollarının ayrılması ile neticelenmektedir. Ayrıca madde kullanan gençlerin uyuşturucu maddeyi temin etme süreçlerinde ihtiyaç duydukları maddi destek de çalışma yoluyla bir şekilde sağlanmış olmakta ve bu durum gençlerin eğitim süreçlerinden uzaklaşmalarında tetikleyici bir unsura dönüşmektedir.

"Ya Çeker Giderse" Korkusu

Madde bağımlısı gençlerin aile ile ilişkileri bir süre sonra önce okuldan sonra da mahalleden bir takım şikâyetlerin aile ortamına taşınması ile kritik bir hâl almaktadır. Gençler, uyuşturucu madde temin edebilmek için yeterli parayı kazanma noktasında, beceri gerektirmeyen niteliksiz işlerde çalışan birer işçiye dönüştükten hemen sonra, artan madde kullanımı ile orantısal bir şekilde daha fazla maddi kazanca ihtiyaç duymakta ve dolayısıyla para temin edebilmek için farklı yöntemlere başvurmaktadırlar. Bu anlamda, şans oyunlarından medet umma, hırsızlık, torbacılık (madde satıcılığı) vb. pek çok gayrimeşru yöntem sıkça başvurulan para kazanma yollarına dönüşebilmektedir. Bu süreç ise gençlerin kaçınılmaz bir biçimde suça ve bir takım şiddet eylemlerine bulaşmalarına neden olmakta, polisiye ve adli süreçlerin yaşanma ihtimalini arttırmaktadır. Yaşananların tümü madde bağımlısı gençler ile aileleri arasında zaten yetersiz olan duygusal bağın, çok daha sorunlu bir boyuta evirilmesini hızlandırmaktadır. Aile tarafından ilk başlarda sert tepki ve bir takım yıldırma politikaları ile karşılanan bu durum, bir süre sonra kronik bir pozisyona doğru yol alınması ile birlikte hızlı bir geri çekilmeye ve sürecin tamamına dair toptan bir kabullenişe evirilebilmektedir:

"-Ailede en kötüsü de benim.

-Sen neden kötüsün?

-Bende her şey var. Ne istesen var. Bizim aileden hiç kimsede bir şey yok. Ne sigarası vardır ne bir şeyi vardır. 7/24 namazında niyazındalar. Evet, işlerinde güçlerindedirler. Annemi geçtim abilerim. Açık ve dürüst konuşurum. Ne kimseden tırsarım, ne kimseden korkarım. Aklıma geleni söylerim, esir-

gemem kimseden. Durumumu biliyorlar ama ne yapabilecekler ki? Allah ıslah etsin diyorlar. Allah ıslah etsin diyecekler başka diyecekleri bir kelime yok yani. Şu anki zaman kötü, iradesine sahip olamayan insan illa şey yapar. Ailesine kızar çeker gider. Ne olur? Kötü yola saplanır, o yoldan dönüşü olmaz, aile bağlantısı gider. Ya cezaevine girer ya toprak altına girer:

-Aile onu bildiği için mecburen katlanıyor diyorsun yani.

-Katlanıyor, ister istemez katlanıyor. Şahsen ben gidiyordum. Yani ben 18 yaşında ben gidiyordum. Gidiyordum ya neresi olursa. Ama annem için gitmedim. Bir anne feryat eder mi ya, benim annem feryat etti. Hastanede komaya girdi. Bir ay boyunca, annemde astım bronşit vardı. Ben o anne için şu an her şeyden arınmışım." (Vedat, 23, Halde Çalışıyor, Siirt) (Yaman, 2014, s. 298).

Vedat'ın "ailesine kızar, çeker gider" şeklinde ifade ettiği durum, çok yalın bir şekilde İstanbul'a göçle gelmiş ve çocukları ile aralarında sorun olan ailelerin pek çoğu için güncel bir soruna işaret etmektedir. Zira ebeveynler çocuklarının evi terk ederek gitmesi durumunda, kent merkezinde ne türden sorunlu ilişkilere sürüklenebilecekleri hususunda bizzat yakın çevreleri ve kendileri gibi göç etmiş ailelerden gözlemledikleri tecrübelerden dolayı çekinmekte ve geri çekilmeyi tercih etmektedirler. "Ya çeker giderse" korkusu olarak özetlenebilecek bu durum, bir süre sonra gençlerin madde kullanım durumlarının bile aileleri nezdinde meşruiyet kazanmasına yol açabilmekte ve sorun daha kronik bir hâle evirilebilmektedir. Bu konuda madde kullanan gençlerle yakından ilgilenen Niyazi Bey'in söyledikleri oldukça manidardır:

"Anne baba ne yapacak Hocam. Şimdi oğlu ya da kızı bağımlı olmuş. Zaten yeterince sahip çıkamamış. Bu adamın (ailesinin) belini büküyor. Bir de çocuk rahat durmamış, kavgaya karışmış, hapse girip çıkmış ya da nezarette sabahlamış. Önce kızıyorsun, biraz dayak falan. Fakat işe yaramayınca (ki anne-babalar madde kullanan çocuklarını döverek yola getireceklerini sanıyorlar, çok yanlış) bu seferde adam gidiyor kendisi gidip malı (uyuşturucu maddeyi) kendisi alıp getiriyor. Aman evden kaçıp gitmesin, sağa sola zarar vermesin diye. Ama hiç bir anne baba size böyle bir şey yaptığını söylemeyecektir." (Niyazi, Mahalle Sakini, 48).

Niyazi Bey'in dikkat çektiği ebeveynin bir süre sonra yaşanan problemli ilişkilere dair daha karmaşık ve problemli bir sorun çözme yöntemine yönelmesi, gençler tarafından geç kalınmış ve mecburiyete dayanan bir adım olarak kabul edilmektedir. Bu konuda madde bağımlısı bir genç olan İdris'in ifadeleri, süreci oldukça kapsayıcı bir biçimde özetlemektedir:

> "Abi ufakken ben babamın peşinde benle oynasın diye koşuyordum, o kahveye falan gidiyordu. Şimdi ben kahveye, sağa sola gidiyorum, o benim peşimden ayrılmıyor, madde kullanmıyım diye." (İdris, Madde Bağımlısı, 20).

Dolayısıyla gençlerin aile yapılarında zaten var olan sorunlu ilişkiler ağı, daha da karmaşık bir boyuta dönüşmekte, çoğu zaman içinden çıkılamaz bir durumun habercisi olabilmektedir. İdris tarafından dile getirilen bu durum, aslında madde kullanan gençlerin çocukluk ve ilk gençlik dönemlerinde ebeveyn ilişkilerine özellikle de eksikliği dile getirilen baba profiline dair bir probleme işaret etmektedir. Görüşme gerçekleştirilen 10 gençten sadece bir tanesi babasını erken yaşta kaybettiğine değinirken geri kalan 9 gencin ortak ifadesiyle, evde bir biçimde olmayan, eksikliği derinden hissedilen baba rolü önemli bir problem alanına karşılık gelmektedir. Nitekim gençler, babalarının çok çalıştığını ya da "kahve sosyalleşmesini" tercih ettiğini, kimi zamanda duygusal olarak evden koptuğuna değinseler de sonuçta bir biçimde varlığı hissedilmeyen ve "silik" (Yaman, 2014, s. 298-313) olan bu rol, gençlerin pek çoğu için madde bağımlılığına başlama süreçlerinde önemli bir etkene dönüşebilmektedir.

Bağımlı gençlerin sıkça dile getirdikleri bir başka önemli nokta ise; gerek aile çevrelerinden gerekse de akraba ve sosyal çevrelerinden göremedikleri ya da hissedemedikleri itibar meselesidir. Eğer gence yönelik ebeveyninden ya da sosyal çevresinden yeterli düzeyde pozitif onaylama ve telkin yok ise, süreç bir süre sonra öz güven kaybına, negatif benlik bilincinin yerleşmesine ve sonrasında etiketlenmeye kadar varabilmektedir (Ulusoy, 2006, s. 22). Bu durum gençlerin aile içerisinde bir türlü karşılık bulamayışları, ciddiye alınmayışları ve itibar görmeyişleri ile birleştiğinde çok daha anlamlı bir duruma dönüşebilmektedir:

> "Bir birey oldukları çevrelerinden ailelerinden ya da kendilerinden büyük insanlar tarafından kabul edilmiyor. Eee o da onun fikirlerine değer veren başka insanların olduğu gruplara giriyor. Gördüğüm en büyük sorun; söylediklerinin kale alınmaması, aile tarafından önemsenmemesi ve kendini değerli hissetmemesi, en büyük neden bu. Bu durum kaçınılmaz bir şekilde gencin davranışlarına yansıyor. Burada öğrencinin kişilik yapısı çok etkili ama şöyle bi şey de var; aslında bunu yaparak (yani ailesine sorun çıkartarak), yaptıkları en kötü şeyi bile yaparak dikkat çekmiş oluyorlar. He sonunda belki tepki görüyor, atıyorum dayak yiyor, çok büyük tepkilerle karşılaşıyor ama dikkati çekti mi, bütün aile onunla bi şekilde ilgilenmeye başladı mı bence sorun çözülmüş oluyor. Sonuçta ailenin bi şekilde dikkatini çekmiş oluyor, iyi ya da kötü. Kötü davranış yapıyor ama o süre boyunca aile onunla ilgileniyor." (Ayşen, 30, Rehberlik Öğretmeni) (Yaman, 2014, s. 303).

Ayşen Hoca'nın madde kullanan ve okul ortamında suça yahut şiddet eylemlerine yönelen gençler hakkında yapmış olduğu bu tespitler, bizzat gençlerin kendileri tarafından da dile getirilmektedir. Görüşlerine başvurulan gençlerden Ahmet'in (Madde Bağımlısı, 22),, anne babasının kendisi ile neredeyse ilk defa nezarethanede bir gece kaldıktan sonra sahici şekilde ilgilendiğini ve hâl hatır sorduğunu söylemesi, gençler açısından beklenen ilgi ve itibar arayışının kısa bir özeti olarak belirmektedir.

Evden Kaçmak ya da Ebeveyn ile İrtibatı Koparmak

Madde kullanan gençlerin aileleri ile yaşadıkları sorunlu ilişkiler, özellikle bağımlılık sürecinin aile tarafından fark edilmesinden sonra çok daha sorunlu bir boyuta evirilebilmektedir. Nitekim yapılan araştırmalarda evden kaçma davranışı gösteren gençler arasında madde kullanım oranı genellikle yüksek çıkmaktadır. Şimşek'in (2013) İstanbul'da evden kaçan gençler üzerine yapmış olduğu çalışmada, kaçma davranışı sergileyen gençler arasında madde kullanım oranının %32,5 (s. 40) seviyesinde olması bu anlamda önemlidir. Dolayısıyla ebeveynleri tarafından madde kullandıkları fark edilen gençler için bir sonraki süreç yine gençlerin anlatımları ile üç

evrede gelişmektedir: *1*) Önce şiddet ve dayak, *2*) Sonra telkin ve nasihat, *3*) Son olarak arayış ve umutsuz kabullenme. Nitekim saha araştırması boyunca madde kullanan gençlerin tamamında benzeri bir sürecin işlediği fark edilmiştir.

Gençler açısından şiddet ve dayak süreci aslında kronik bir çocukluk hikâyesinin gençlik döneminde tekrarlanmasına karşılık gelmektedir. Zira gençlerin tamamı, çocukluk dönemlerinde yoğun düzeyde aile içi şiddete maruz kalmış ya da maruz kalanların arasında vakit geçirmiştir:

"-Şiddet var mıydı evinizde?

-Hocam buralarda dayak olmayan ev yoktur. Hani dayak atmayan baba yok gibidir

-Peki nasıl oluyor?

-Sokağın ortasında bile yersin dayağı hocam. Ben bir keresinde arkadaşlarımın arasında bir dayak yedim babamdan, uff.

-Sokak ortasında mı?

-Hııı. O günden sonra 1 yıl eve gitmedim, yani adımımı atmadım anlıcağın?

-Peki nerde kaldın, ne yaptın?

-Yer mi yok hoca…" (Nihat, Madde Bağımlısı, 21) .

Nihat'la daha sonra yapılan görüşmelerde evden ne zaman kaçtığı sorulduğunda, ilk kez 16 yaşında kaçtığını dile getirmiştir. Nihat'ın evden kaçma yaşı, gençlerin ergenlik dönemlerinde evden kaçmalarına yönelik yapılan araştırmalarda rastlanılan en sık kaçma davranışı sergilenen yaş aralıkları ile paralellik arz etmektedir. Zengin'in 2013'te yapmış olduğu araştırmada gençlerin ergenlik döneminde en çok 15 yaşında (%44) kaçtığı sonucuna ulaşılmış; bu dönemi takiben sırasıyla 16 yaş (%29,7), 17 yaş (%24,8) ve 18 yaşın (%2) öne çıktığı gözlenmiştir (Zengin, 2013, s. 105). Evden kaçma oranlarında, yaş ilerledikçe gözlenen azalma eğrisi, saha çalışması sürecinde gençler tarafından dile getirilen bir duruma karşılık gelmektedir. Hatta Levent Bey'in ifadesi ile "Hocam zaten çocuk 17-18'den sonra evden

gittiyse, bi daha zor gelir geri, yani çok zor olur dönüşü…" (Mahalle Sakini, 43) şeklinde bir durumla karşılaşılabilmektedir. Bu durum gencin bir süre sonra kendi hayatını kurmaya çalışmasına ya da suç alt kültürlerinden birisine katılarak ailesinden kopmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Nihat madde kullandığının öğrenilmesi sonrasında babasından yediği dayak sonucu evden ayrıldığını ifade etmiştir. Benzer durumdaki gençlerin bazıları dayak söz konusu olduğunda evde kalmaktadır fakat düzenli olarak (genellikle bir kaç ay) şiddet devam etmektedir. Böylesi durumlarda şiddeti uygulayan kişiler aile içerisinde sadece baba ya da abi ile sınırlı kalmamakta varsa amcalar ya da dayılar da sürece katılabilmektedirler. Fakat madde bağımlısı gençlere dair uygulanan şiddet, bir süre sonra bumerang etkisi oluşturmakta ve gencin bağımlılık ile olan ilişkisini daha da derinleştirmesine neden olabilmektedir:

> "Hocam ben babamı niye çok seviyorum biliyor musun beni öldüresiye dövdüğü için. Yani bundan 5-6 sene önceye kadar dövüyordu. Hocam ya soğuk suyu açardı, altına sokardı beni, hortumla döverdi, yani o yüzden babamı çok seviyorum. Ama emin ol ben çocuğuma bir tokat bile atmam yani. Vurmam ben vuramam ona hani ne isterse yaparım hani çok büyük konuşmayım ama hani o istesin böyle ben bunu yapacağım desin yok demem yani. Gideriz beraber yaparız. Ben bir de böyle olmamda ki bir sebep var hocam beni hayatta en çok sevdiğim şey güvercinlerimdi. Ben güvercinleri çok severdim hala da seviyorum hani 50 yaşıma gelsem 100 yaşıma da gelsem bırakamam onları. Gerçi güvercin yüzünden de çok sevgilimden ayrıldım kuşları bizden daha çok seviyorsun diye. Benim kuş beslememe izin vermediler. Babam verdi, abim vermedi büyük abim. O yüzden hani onlar vermedikçe ben inatlarına gidip hırsızlık yaptım, onlar beni dövdü, ben inatlarına gidip hırsızlık yaptım, onlar dövdü ben gittim onlar dövdü ben gittim, onlar yapma dedi ben yaptım, onlar çalma dedi ben çaldım, onlar kuş getirme dedi ben getirdim hani biraz daha böyle." (Lütfü, 19, Lise Terk, Muş) (Yaman, 2014, s. 303).

Lütfü'nün dile getirmiş olduğu, şiddete rağmen inadına hırsızlığa, suça ve bağımlılığa yönelme davranışı, bağımlı gençler ile aileleri arasında sürgit devam eden en problemli alana denk gelmektedir.

İkinci aşama olarak beliren telkin ve nasihat süreci; öncelikle bağımlı gencin en yakın aile çevresinden başlayarak genç üzerinde etkisi ve değeri olduğu düşünülen yakın akraba çevresinin, kimi zaman hatırlı tanıdıkların devreye girmesi ile şekillenmektedir. Bağımlı gençler bu süreci, aile içerisinde fark edildikleri ve kıymete değer görüldükleri bir zaman aralığı olarak tanımlamaktadırlar. Fakat genellikle ebeveynler tarafından yürütülen bu çaba, bir süre sonra sonuç vermemeye başlamakta ve daha farklı yolların denenmesinin gerekliliğine aile bireylerini ikna etmektedir. İkinci aşamanın en zorlu tarafı ebeveynin, yakınlarına ve akraba çevresine çocuklarının bir bağımlı olduğunu söylemeleri aşamasıdır. Zira bu durum genellikle ebeveynler tarafından sosyal ilişkilerde küçük düşürücü ve aile ilişkilerine zarar verici bir durum olarak kabul edilmekte, dolayısıyla ailenin yakın çevresinden sosyal destek alabilmesini de çoğu zaman engellemektedir.

Üçüncü aşamada ise aileler, genellikle bağımlılık sürecinin sadece telkin ve sosyal destek ile halledilemeyecek bir boyutta olduğunu fark etmeleri ile başlamaktadır. Bu süreçte sağlık tedbirleri almak, farklı detoks yöntemlerine başvurmak ve hızlı bir çözüm süreci arayışına girmek sıkça başvurulan yöntemlerdir. Bu noktada aileler kimi zaman çözümü sadece ilaç tedavisinde ya da uzun dönem yataklı tedavide olduğunu varsayarak bağımlı genç için oldukça önemli bir destek birimi olan sosyal rehabilitasyon ve sağaltım süreçlerini ihmal edebilmektedirler. Bu aşamada, ebeveynlerde bıkkınlık ve umutsuzluk durumu baskın bir ruh hâline de dönüşebilmekte ve bir süre sonra tıbbi tedavi sürecinin bağımlılığa çözüm noktasında beklenen faydayı sağlamaması gibi durumlarda, süreç kayıtsızca kabullenmeye evirilebilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Gençler üzerine yapılan pek çok araştırmada karşılaşılan ortak sonuçlardan birisi; gençlerin aile ilişkilerini sağlıklı ve yeterli görmeleri hâlinde kendilerini içsel ve dışsal anlamda daha güvenli ve korunaklı hissettiklerini belirtmeleridir (Çataloğlu, 2011, s. 165). Bu anlamda gençlik döneminin en çalkantılı evresine tekabül eden ergenlik sürecinde, ebeveyni ile sağlıklı bir iletişim kurabilen ve yeterince vakit geçirebilen gençlerde uyuşturucu

madde kullanımına yönelme davranışında gözle görülür bir azalma kaydedilmektedir. Evcin'in İstanbul'da 15-19 yaş arası liseli gençler arasında yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre hafta içi ve hafta sonu ebeveyniyle yeterince vakit geçiren gençler arasında alkol kullanım oranı yeterince vakit geçirmeyenlere göre 2,4 kat, esrar kullanımında 10 ila 15 kat daha az olarak kendini göstermektedir (Evcin, 2011, s. 76-77).

Nitekim görüşme yapılan madde bağımlısı gençlerin pek çoğunun dile getirdiği şekliyle aile içi iletişimin yeterli düzeyde ve sağlıklı bir boyutta seyretmesi, gencin ergenlik döneminde farklı arayışlara yönelmesinin önüne geçebilmektedir. Bu anlamda saha çalışmasının önemli çıktılarından birisi; gençleri bağımlılıktan uzak tutabilmek adına, güçlü bir aile yapısının oluşturulması ve etkin bir ebeveyn rolünün sergilenmesinin önemidir. Madde bağımlısı genci ile yeniden ilişki kurmak isteyen ebeveynlerin bu süreci kesinlikle önemsemeleri, bağımlı genci ile bir an önce ve sahici bir genç-ebeveyn ilişkisini hayata geçirmeleri gerekmektedir. Fakat bu sürecin hem bağımlı genç hem de ailesi için bahsedildiği gibi kolay olmadığı gözlenmekte, özellikle ebeveyn açısından geçmişte kaybedilen zamanın telafi edilmesi sürecinin uzun bir zamana karşılık geldiği düşünülmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Çavuşoğlu ve Bahar'ın (2010) yaptıkları araştırmada aile destek sistemlerinin etkin kullanımının gençleri madde kullanımından uzak tutmada önemli bir yere sahip olduğu sonucu ile paralellik arz etmektedir (s. 77).

Uyuşturucu madde kullanımı sonrasında aile yerine akran ilişkilerine ve sokak kültürüne yönelen genç için bir süre sonra suç ilişkilerine girmek sık karşılaşılan bir sonuç olmaktadır. Hem madde temin edebilmek hem de hayatını idame ettirebilmek adına gençler hırsızlığı ya da madde satıcılığını tercih edebilmekte, genç, bir suç alt kültürü içerisinde hayatını devam ettirebilmektedir. Bu açıdan özellikle büyük kent merkezlerinde gençlerin 18 yaşından önce evi terk etmeleri ve sokak yaşantısına yönelmeleri, uyuşturucu madde kullanım süreçlerinde gençler açısından geri dönülemez sonuçların da habercisi olabilmektedir. Bu konuda Gezek'in İstanbul'da sokakta yaşayan ve uyuşturucu madde kullanan gençler ve aileleri üzerine yapmış olduğu araştırmada; bu gençlerin belli bir süre sonra sokağa bağımlı, ailesinden ne-

redeyse tamamen kopmuş, hayatını sürdürebilmek için suça ve gayrimeşru para kazanma yollarına tevessül eden ve kademeli olarak da toplumsal hayattan ve sosyal ilişkilerden dışlanan bireylere dönüşmeleri gözlenmektedir (Gezek, 2007, s. 87-89). Bu kapsamda madde kullanan gençlere yönelik, yurtdışında başarılı örnekler (best practice) olarak uygulanıp sonuç elde edilen projeleri gözden geçirmek; böylece aile sistemine ilave olarak okulu, arkadaş ortamını ve sosyal çevreyi de sürece dâhil edecek bir modelleme geliştirmek kaçınılmaz bir zorunluluktur (Pilař, 2008, s. 11).

Madde bağımlısı gençlere yönelik yürütülecek olan tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin planlanmasında, gençlerin aile yapılarına ve özellikle aile içi ilişkilerine[3] dair kuşatıcı bir bilgi sahibi olunması, sürecin daha kolay yürütülmesine katkı sunacaktır. Ayrıca bir sonuç olarak ortaya çıkan bağımlı genç ve aile ilişkilerini tanımlayabilmek, madde bağımlılığına dair önleyici ve koruyucu bir sosyal hizmet çalışmasının planlanmasında nelere dikkat edilmesi gerektiğini de tartışmaya açabilecektir.

Madde bağımlısı gençlerle yapılan görüşmelerde, gençlerin bağımlılık süreçlerinden kurtulabilmeleri için gerekli gördükleri bir takım hususların tartışılması ve gündemleştirilmesi önemli bir duruma karşılık gelmektedir.

Çalışma bulguları arasında gençlerin madde bağımlısı olduklarını aslında ailelerine bir biçimde fark ettirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir (Veli, Madde Bağımlısı, 20). Fakat ailelerin, gençlerle ilişkisinin oldukça yetersiz olması, yaşanan değişimin ebeveyn tarafından fark edilmesini engellemektedir. Bu açıdan görüşme gerçekleştirilen bağımlı gençler özellikle ergenlik dönemlerinde, ailelerin çocuklarına karşı oldukça duyarlı ve hassas davranmaları gerektiğini hatırlatmaktadırlar. Bu anlamda ergenlik döneminde bir gencin vermiş olduğu duygu yoğun tepkileri gözlemlerken ani iniş çıkışların, olağandışı tepkilerin ve ebeveyni ile iletişimi tamamen kesmeye varabilecek davranışların ebeveyn tarafından dikkatle takip edilmesi gerekmektedir.

Bağımlı gençler, bir önleme stratejisi olarak gençlerin eğitim süreçlerinde desteklenmelerinin ya da farklı bir takım sosyal aktivitelere dâhil olabilmelerinin, sorunlu akran ilişkilerinden uzak kalınmasına ya da bu tür ortamların yeniden

3 Madde kullanan gençler ve ailelerine yönelik kapsamlı bir çalışma için bkz (Ögel, Eke Yılmazçetin, Taner ve Topuz, 2004).

üretilmesine engel olacağını dile getirmektedirler. Özellikle aile ile birlikte yapılan sıradan bir hafta sonu gezmesinin ya da alışverişin genç açısından çok farklı anlamları olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Gençlerin dile getirdikleri bu durum, daha önce yapılan araştırmalarla benzerlik arz etmekte ve ebeveyn ile geliştirilen sağlıklı bağlanma ilişkisinin (Morsünbül, 2009, s. 233-234) riskli davranışların önlenmesinde önemli bir yeri olduğu gözlenmektedir.

Araştırma bulguları arasında önemli bir sonuç olarak bulunan bağımlı genç ve ailenin bağımlılığı öğrenmesi süreci, diğer araştırmalarda rastlanmayan bir çıktı olarak kaydedilmiştir. Aile tarafından bağımlılığın öğrenilmesinin ardından şiddete başvurmak suretiyle sürecin önüne geçme çabasının faydasız bir uğraş olduğu gençler tarafından dile getirilmektedir. Bu açıdan özellikle madde kullanımına yönelme riski fazla olan göç bölgelerinde, göçmen ailelere yönelik aile danışmanlığı süreçlerinin yeterince işletilmesinin önemine dikkat çekmektedirler. Aynı zamanda gerek duygusal gerekse de fiziksel şiddetin, aile içinde sorun yaşandığında başvurulacak bir çözüm yöntemi olmadığının, ergen bireye sahip ebeveynlere anlatılması önemli bir sosyal hizmet desteği olarak gözükmektedir.

Madde kullandığı öğrenilen gence dair ailenin birdenbire artan ilgisi, bağımlı gençler açısından çoğu zaman "bunaltıcı" (Selim, Madde Bağımlısı, 23) bir durum olarak algılanabilmektedir. Buna karşılık, ilginin artması gençler tarafından beklenmekte fakat bu ilginin derhal bir değişme umuduna bağlanmaması gerektiği dile getirilmektedir. Gençlerden birisinin ifadesi ile "uzun bir ihmal döneminin ardından bağımlı olmuşken şimdi hemen normal hayata dönmemi ve temizlenmemi (detoks) bekliyorlar." (Nihat, Madde Bağımlısı, 21) yaklaşımı sürecin gençler açısından olumsuz olarak algılanmasına ve aileden tekrar bir uzaklaşmaya dönüşmesine sebep olmaktadır. Ebeveyn gözetimi ve bağlılığının madde bağımlılığını önlemede önemli bir yeri olmasına karşın (Peltzer, 2009, s. 382), bu süreç gençler bağımlı olmadan önce daha faydalı olarak kabul edilmekte, bağımlı olduktan sonra ise dikkatli ve kontrollü uygulanması gerekmektedir.

Gençler, sadece kendilerinin destek almalarının süreci değiştirmediğini özellikle ifade etmektedirler. Bu anlamda başta Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) ile Çocuk ve Ergen Madde Bağımlıları

Tedavi Merkezleri (ÇEMATEM) olmak üzere bağımlılık ile mücadele eden pek çok kurumda, bağımlı gencin en yakın aile çevresine de eğitim ve destek sağlanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Ergenlerin madde kullanımına yönelmelerinde sosyal çevrenin etkisini inceleyen araştırmalarda öne çıkan, negatif aile çevresi etkisi (Whitesell, Bachand, Peel ve Brown, 2013, s. 4) yapılan araştırma sonucunda görüşme yapılan gençler tarafından dile getirilmemiştir. Bu anlamda gençlerin anlatımlarında negatif sosyal çevre madde kullanım sürecini arttıran bir unsur olarak belirtilmiş olsa da negatif aile ve akraba çevresi bu konuda belirleyici bir unsur olarak görülmemiştir.

Görüşme yapılan gençlerin tamamına yakınının kent merkezinde göç ile şekillenmiş ailelerin fertleri olmaları, bir takım yoksunlukları da beraberinde getirebilmektedir. Nitekim evde farklı bir kültürle yetişen gençler, kentte oldukça farklı sosyalleşme zeminleri ile tanışmakta ve aileden getirilen yetersiz sosyal sermaye gençlerin kamusal alanlarda "geri düşmesine" (Wacquant, 2011, s. 33; Walther ve Pohl, 2005, s. 5) neden olabilmektedir. Gençler bağımlılık tedavisinden bir süre sonra eski hayatlarına ve akran ilişkilerine dönme noktasında tereddüt yaşadıklarını, bu konuda farklı bir meşgale ile (örneğin bir işe yerleştirilme vb.) vakitlerini doldurabilme noktasında devletten destek beklediklerini dile getirmektedirler. Bu anlamda zaten toplum tarafından "madde kullanan genç damgası"nı taşımanın zorluğunun yanı sıra bir de işsiz güçsüz olmalarının, eski süreçlerin tekrar etmesini kolaylaştırdığını söylemektedirler.

Bağımlı gençlerin tedavi sonrasında rehabilitasyon aşamasında beklentileri, uzaklaştıkları okullarına dönebilmek ya da açıktan eğitimlerine devam edebilmek; okumayı düşünmeyenler açısından ise mesleki eğitim ile bir işe yerleşebilmek şeklinde belirmektedir. Bu anlamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, AMATEM ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) (Yaman, Tuna, Köroğlu, Seylan ve Yılmaz, 2014, s. 115) arasında koordineli bir çalışmanın sonuç verebileceği öngörülmektedir.

ISSN 2148-7286
DOI 10.15805/addicta.2014.1.1.013
Copyright © 2014 **Turkish Green Crescent Society** • addicta.com.tr/en
Addicta: The Turkish Journal on Addictions • Spring 2014 • 1(1) • 120-132

Received | 11 August 2014
Accepted | 02 September 2014
OnlineFirst | 23 September 2014

Young Drug Addicts' Perceptions on Family Relations: The Case of Esenler - Bağcılar, Istanbul

Ömer Miraç Yaman[a]
Istanbul University, Department of Social Work

Abstract

In recent years, there has been a significant increase in drug use and addiction in Turkey, especially among young people aged 15-25. This study focused on young drug addicts and their families, examining young drug addicts' perceptions about family relationships. Using qualitative research methods, data were collected from 10 young people as well as 2 individuals who do not use drugs and who reside in the same neighborhood through semi-structured interviews. The data were processed using a descriptive analysis according to predefined themes. The findings of the study revealed that the problems young people face with their families may either trigger or increase current substance abuse. A troubled relationship with parents is also a basic determinant of such behaviors as running away from home or a tendency to commit crimes in young people. In addition, if a young individual's substance abuse is noticed by parents, family relationships face may become even more strained. It was observed that parents exert a high level of influence over their children both during and after adolescence, and that genuine communication with young people was found to be an important factor in their choice to refrain from substance use.

Keywords: Drug addiction • Substance abuse in youth • Family relations

a Corresponding author:
Assist. Prof. Ömer Miraç Yaman, Ph.D., Istanbul University, Department of Social Work, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları E. A. Hastanesi Zuhuratbaba Mah. Demirkapı Cad. Bakirkoy, 34147 Istanbul, Turkey.
Research areas: Youth, urbanization, family, poverty, drug addictions, migration and social solidarity, sub-culture.
Email: omermirac@gmail.com

Many studies have been conducted on young drug addicts of different age groups (15-25) and their families in Turkey. Two major themes are be observed in these studies, the first theme being substance use of young people whose parents also use such substances Özcan's study (2006, pp. 119-129) asserts that those young people who witness substance use within the family tend to use drugs and display both risky and deviant behavior. The second theme, which is also the subject of the current study, is the impact of troubled relationship with parents on young people's drug use habits. In fact, previous studies carried out on young drug addicts (Tamar Gürol & Ögel, 2014) have shown that the two main factors underlying addiction in young people are (1) problematic family relationships and (2) unhealthy communication with parents.

Research conducted in countries other than Turkey shows that a well-functioning family coupled with strong parental support is effective in preventing young people from becoming drug addicts. The choice of problem-solving methods in the family combined with an understanding and sympathetic approach toward adolescence problems (Krank & Goldstein, 2006, p. 440; Wills & Yaeger, 2003, p. 223) also helps to reduce the risk of drug dependence. In another study, low school achievement and poor social environment, in addition to the lack of communication channels in family relationships (Lopez et al., 2008, p. 827), was shown to influence young people's substance use, especially in early adolescence.

The number of academic studies conducted in Turkey on young drug addicts and their families started to increase beginning in the mid-2000s. In this context, a significant study conducted by Ögel, Taner, and Eke in 2006 on alcohol and drug use patterns of 10th grade students in Istanbul suggest that substance use is more prevalent in particularly low-income families as compared to high-income families (Ögel et al., 2006, p. 20; Ögel, Taner, Eke, & Erol, 2005); which underlines the impact of negative processes in the family, migration, and poverty.

Another study carried out by Görgün, Tiryaki, and Topbaş in 2010, measures the relationship between university students' drug use and attachment styles to their parents. Among the research findings, the status of the

father figure at home, the proximity of the young person with his father, a developed sense of self control stand out as elements in preventing young people from using drugs (Görgün et al., 2010, p. 311).

A field study in 2011 focusing on adolescents using drugs was carried out by Evcin (2011). Evcin's study focused on 15-19 year old high school students in Istanbul. Evcin suggests that the amount of time one spends with his or her family, the social activities they do together, and parental supervision on the young person are very efficient in preventing a young person's from abusing drugs (Evcin, 2011, pp. 74-90).

The most recent study concerning young people's drug use is Özmen and Kubanç's qualitative research on high school administrators and teachers. Among the research results, the two major factors that are mentioned to push young people toward drug use are "parents' indifference as well as parents' lack of love and compassion toward their children" and a "young person's pursuit of happiness outside the home due to family problems" (Özmen & Kubanç, 2013, p. 364).

In addition to the studies mentioned above, this study has implemented a different method. The study was integrated into the daily lives of young people who use drugs, and attempted to address the causes of drug abuse within the context of their family relationships. The study also included interviews with volunteers in the neighborhood who help young drug users cope with their issues or seek rehabilitation, which thus draws attention to a different social dimension.

The young people interviewed will be referred to as both drug users and substance users in the study, due to the duality of the term in the literature. Both concepts will correspond to any toxic drug other than tobacco and alcohol.

Method

Research Model

This study used the qualitative research method to provide an original contribution to the literature and a more flexible and integrated approach to the lives of young drug addicts. In this context, a small number of young people were interviewed and asked in-depth questions about substance use as well as the details of their family relationships.

Population of the Study

A total of 10 young people aged between 18 and 24 who actively use drugs or who had quit using drugs after a long period of use were met in Esenler and Bağcılar's basement cafes (both areas within the European side of the Metropolitan Municipality of Istanbul [İBB]) and interviewed between December 2013 and February 2014 (Gürel & Balta, 2011, pp. 1-15; Türkiye İstatistik Kurumu, 2013). In-depth interviews were recorded with a voice recorder and then converted into text. The text was thematically classified and transformed into the final text[1]. In order to respect the privacy of participants, participants' real names were not used and false names were given in parenthesis along with the participants' age in the following format: (Veli, Drug Addict, 20).

Validity and Reliability

In this study, reliability and validity were increased by implementing several methods; for example, two local residents who both know the participants and who are involved in the research were asked to check for both exaggerations and either missing or incorrect expressions in the teenagers' responses to the interview questions. Finally, sound recordings and transcripts have been kept by the researcher.

1 Some excerpts from the researcher's study in Esenler performed between 2010 and 2013 and which was published as a book entitled "Apaçi Youth: A qualitative study on Social Behaviour and Orientations of Youth and Apaçi Subculture" (Yaman, 2014) was used in the writing of this article.

Findings

Drug Addicted Teens' Family Structures and Relations with Parents

The most difficult point about interviewing how young people with a substance addiction perceive their family structures and their relationships with their parents is they are unwilling to share information about their family. While being interviewed, young people often expressed "they have caused [their families] too much pain" (Ali, Drug Addict, 22) and refrained from using a critical style. Indeed, although they complained that they had not received sufficient interest or support from their families, they still stated that they did not want to "do them injustice" despite the financial and moral damage that they may have caused their families. Therefore, they used a controlled and protective language when talking about their families.[2]

Mr. Levent, a resident in the same neighborhood stated that parents of young drug addicts have a very low level of education. His observations seem to reflect the outcome of the post-1980 immigration wave into Istanbul when the two districts of Esenler and Bağcılar emerged as a result of this immigration. Aksit (2004 as cited in Tekeli, 2011, p. 50), analyzed immigration from rural to urban areas in Turkey, identifying three breaking points. The third and last one of these immigrations occurred between 1985 and 1990 with immigrants stemming largely from Eastern and Southeastern Anatolia (Kurban, Yükseker, Çelik, Unalan, & Aker, 2008, p. 22). The family structure mentioned by Mr. Levent consists mainly of troubled families settling mostly in urban areas post-1980, with most families having experienced both material deprivation and social traumas. Findings regarding the employment status and occupational choices of parents of young drug addicts show resemblance to young drug addicts' accounts. According to a study by Temel (2011), the fathers of 50% of young individuals with drug addictions who commit crimes are either self-employed or do not hold a regular job (Temel, 2011, p. 66).

2 According to 2013 data, 92.7% of drug addicts who received treatment in a rehabilitation center continue living with their parents/families (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2013).

Yet another important issue raised by young people is family relations. Relations with one's mother, father and close relatives are corrupted in urban areas, a situation which tends to lead one to experience a lack of self-control. In Akman's research on families (2006, pp. 61-63) who have migrated to Istanbul, 60% of the participants emphasized that people's loyalty to traditions, good neighborly relations, and family relations were far better in the rural areas from which they originated, and that the urban lifestyle has eroded most of these characteristics.

All young people interviewed expressed similar opinions about having a regular job. Bringing home money to family members and becoming the "bread-winner" of the household result in dropping out of school for these young people who are already disadvantaged in the educational process. In addition, since the financial means necessary for obtaining drugs are procured through working, such a situation causes young people to drift further apart from schooling.

The Fear of Abandonment

Over the course of time, young drug addicts' relationships with their families deteriorate due to a number of complaints from their school and neighbors. In order to obtain the funds necessary to provide drugs, these youngsters turn into unskilled workers doing any job they can find. As their drug addiction deepens, so does the amount of money needed to obtain a satisfactory amount of drugs increase, thereby causing such young individuals to resort to illicit methods of gaining money, such as games of chance, gambling, theft, drug trafficking, etc. This process inevitably leads young people to crime and violence, increasing the likelihood of ending up in judicial processes and imprisonment. As a result, the inadequate emotional bond between the young person and his family becomes more problematic than ever since the family initially reacts with a strong response and harsh discipline followed by withdrawal and acceptance of the situation as it is.

Another important point frequently expressed by young drug addicts is that they do not receive any recognition from their immediate family or social circle. When a young person does not feel reassured or as if he or she is accepted as an individual in his or her own right, s/he experiences a loss of self-esteem and establishes a negative attitude toward him/herself (Ulusoy, 2006, p. 22),. When it is the parents who do not show their child the recognition and acceptance s/he needs, it will lead him/her to behaviors such as committing crimes and/or acts of violence which will attract the attention of his/her family. During his interview, Ahmet (Drug Addict, 22) explained that the first time his parents were genuinely interested in him and showed affection was when he spent the night in jail for the first time. These words appear to be a brief summary of young people's need for recognition and attention.

Running away from Home or Breaking Contact with Parents

The troubled relationship between young drug users and their family takes a much more problematic turn after the addiction is noticed by parents. According to research, substance use among young people who run away from home is generally high. Şimşek's research found that the rate of substance use among young runaways in Istanbul in 2013 was 32.5% (Şimşek, 2013, p. 40). It is reported by young drug addicts that once their drug addiction is noticed by parents, they go through three stages: (1) violence and beating, (2) suggestions and advice, and (3) desperately seeking a solution and accepting the situation. Indeed, during the field research, almost all drug addicts reported that they had gone through these stages.

Violence and beating seems to be a childhood story revisited during adolescence for these young people because all participants had been exposed to intensive domestic violence or had spent time among those exposed. Nihat, one of the participants, mentioned that he first ran away from home when he was 16. This is generally the age when many teens run away from home. Zengin's survey in 2013 concluded that 44% of

runaways are 15 years old, followed by 16 year olds (29.7%), 17 year olds (24.8%), and 18 and above (2%) (Zengin, 2013, p. 105). Running away from home decreases as age increases partly because 17-18 year olds tend to break contact with their families and never come back home again, either settling down somewhere else or becoming involved in criminal acts.

Results and Discussion

One of the common results encountered in the studies conducted on young people is when teenagers regard family relationships as healthy and sufficient, they feel internally and externally more secure and protected (Çataloğlu, 2011, p. 165). In this sense, during adolescence, which is the most turbulent phase of human life, young people who have healthy communication and who spend quality time with their parents tend to have less risk of falling into substance use. According to Evcin's study on high school students between the ages of 15 and 19, the rate of alcohol use is 2.4, and cannabis use is 10 to 15 times less as a result of the time spent with parents during the week and weekends (Evcin, 2011, pp. 76-77).

One of the important outcomes of the field research conducted is the significance of a strong family structure and active parental role in order to keep young people away from addiction. The findings obtained in this study support the findings of a study by Çavuşoğlu and Bahar (2010) which concluded that the effective use of a family support system helps to prevent young people from falling into substance abuse (Çavuşoğlu & Bahar, p. 77). The interviews with young addicts revealed that the absence of a strong father figure has critical consequences.

Gezek's study on homeless drug addicts and their families in Istanbul suggests that these young people have cut ties with their families and have turned to illegitimate ways of making money and criminal acts for survival. In time, they turn into individuals who are completely excluded from social life and relations (Gezek, 2007, pp. 87-89). In this context, it seems essential to analyze the successful examples and best practices

applied in other countries and to develop a model to incorporate school, friends, and social environment into the family (Pilař, 2008, p. 11).

While planning the treatment and rehabilitation processes to be implemented for young drug addicts, knowledge about their family structure and family relationships[3] will contribute to the process.

Young addicts state that the support they will receive during their educational life and through involvement in social activities will keep them away from problematic peer relations. An ordinary weekend trip or shopping with the family may mean a lot for a young individual. What young people have expressed in this study resemble the findings of previous studies which emphasize the significance of healthy attachment relationships (Morsünbül, 2009, pp. 233-234) in the prevention of risky behavior.

Family's suddenly increasing interest in the young person after discovering substance use may be perceived as "overwhelming" or "overbearing" (Selim, Drug Addict, 23) by young people. Although this increased interest is welcomed by young people, they think parents should expect neither an immediate change nor a quick recovery. One of the addicts expressed that "after a long period of neglect, I have become an addict, and now they expect me to return to normal life and to detox immediately" (Nihat, Drug Addict, 21). This approach can be perceived negatively by the young person and may cause further separation from the family. Although both parental supervision and commitment play an important role in addiction prevention (Peltzer, 2009, p. 382), it is more useful before the addiction even begins. Once the young person becomes addicted, this supervision should be applied cautiously.

One's social environment has been expressed as a risk factor for drug addiction in studies on adolescent substance use (Whitesell, Bachand, Peel, & Brown, 2013, p. 4); however, it has not been expressed by any of the participants in the current study. Whereas a negative social environment may act to increase the risk of substance abuse, a negative family environment and relatives were not considered to be a determining factor in this regard.

3 For a detailed study on substance using young people and their families, please see Ögel, Eke, Taner, and Topuz (2004).

Almost all of the young people interviewed are members of families who had migrated from rural areas to the big city (Istanbul), which causes some deprivations in and of itself. Indeed, youngsters growing up in a different culture in rural areas encounter different socialization channels than they do in the city and their insufficient social background cause them to lack certain social skills and qualifications considered necessary for individuals living in the city (Wacquant, 2011, p. 33; Walther & Pohl, 2005, p. 5). The participants stated that they felt hesitant about returning to their previous lifestyles and peer relations after recovering from their addictions and that they needed government support to find an occupation since they are already stigmatized as "substance users" by society and since being unemployed will make it easier for them to return to their old days of substance abuse.

Young addicts express their expectations in the rehabilitation phase after their treatment as returning to school or attending an open education program, and being placed in a job after receiving some vocational training. In this regard, the coordinated work of the Ministry of Family and Social Policies, AMATEM and the Turkish Labor Agency (IŞKUR) (Yaman, Tuna, Köroğlu, Seylan, & Yılmaz, 2014, p. 115) is envisioned to yield positive outcomes.

Kaynakça/References

Akman Ulutürk, S. (2006). *İstanbul'a göç eden birinci ve ikinci nesil göçmenler arasında ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam açısından farklılık olup olmadığına ilişkin bir inceleme.* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları'nda sunulan bildiri, İstanbul.

Çataloğlu, B. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve aile işlevleri açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.

Çavuşoğlu, F., & Bahar, Z. (2010). Influence of socioeconomic factors and family social support on smoking and alcohol use among health school students. *International Journal of Caring Sciences*, *3*(2), 74-88.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2013). *EMCDDA 2013 Ulusal Raporu*. Ankara: TUBİM.

Evcin, U. (2011). *Lise gençlerinin vakit geçirdiği ortamların madde kullanımı davranışı üzerindeki etkileri: Bayrampaşa örneklemi* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.

Gezek, F. (2007). *Sokakta yaşayan gençlerin aile yapısı ve madde bağımlılığı arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.

Görgün, S., Tiryaki, A. ve Topbaş, M. (2010). Üniversite öğrencilerinde madde kullanma ve anne babaya bağlanma biçimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *11*(4), 305-312.

Gürel, A. ve Balta, Y. (2011). İstanbul'un göç olayı ve etnik hayat üzerine. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *1*, 1-15.

Krank, M. D., & Goldstein, A. L. (2006). Adolescent changes in implicit cognitions and prevention of substance abuse. In R. W. Wiers & A. W. Stacy (Eds.), *Handbook of implicit cognition and addiction* (pp. 439-453). Thousand Oaks, California: *Sage.*

Kurban, D., Yükseker, D., Çelik, A. B., Ünalan, T. ve Aker, A. T. (2008). *"Zorunlu göç" ile yüzleşmek: Türkiye'nin yerinden edilme sonrasında vatandaşlığın inşası*. İstanbul: TESEV.

Lopez, B., Schwartz, S. J., Prado, G., Huang, S., Rothe, E. M., Wang, W., & Pantin, H. (2008). Correlates of early alcohol and drug use in Hispanic adolescents: Examining the role of ADHD with comorbid conduct disorder, family, school and peers. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *37*(4), 820-832.

Morsünbül, Ü. (2009). Attachment and risk taking: Are they interrelated? *International Journal of Social Sciences*, *4*, 233-237.

Ögel, K., Eke Yılmazçetin, C., Taner, S. ve Topuz, A. (2004). *Madde kullanan ergenler için aile eğitim klavuzu*. İstanbul: Çematam-Yeniden.

Ögel, K., Taner, S. ve Eke, C. (2006). Onuncu sınıf öğrencileri arasında tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığı: İstanbul örneklemi. *Bağımlılık Dergisi*, *7*(1), 18-23.

Ögel, K., Taner, S., Eke, C. ve Erol, B. (2005). *İstanbul'da onuncu sınıf öğrencileri arasında tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığı raporu.* İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği.

Özcan, N. D. (2006). Ailedeki madde bağımlılığının ergenin sapmış davranışlara yönelmesindeki etkisi: Lise son sınıf gençliği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *23*(1), 119-129.

Özmen, F. ve Kubanç, Y. (2013). Liselerde madde bağımlılığı-mevcut durum ve önerilere ilişkin okul müdürleri ve öğretmenlerin bakış açıları. *Turkish Studies*, *8*(3), 357-382.

Peltzer, K. (2009). Prevalence and correlates of substance use among school children in six African countries. *International Journal of Psychology*, *44*(5), 378-386.

Pilař, J. (2008). *Professional qualification standards for providers of primary addictive drug use prevention programmes.* Prague: Czech Ministry of Education, Sport and Youth.

Şimşek, D. (2013). *Ergenlik döneminde çocukların evden kaçma nedenlerinin incelenmesi: İstanbul ilinde kurum bakımında olup evden kaçma geçmişi bulunan ergenler üzerinden bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.

Tamar Gürol, D. ve Ögel, K. (2014). *Bağımlılık yapan maddeler*. http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf adresinden edinilmiştir.

Tekeli, İ. (2011). *Göç ve ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Temel, Z. (2011). *Suça yönelmiş çocukların aile işlevselliğinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları*. http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4 adresinden edinilmiştir.

Ulusoy, D. (2006). Gençlerin sapmış davranışlara yönelmelerinde etiketlenmenin etkisi: Lise son sınıf gençliği örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *23*(2), 21-31.

Wacquant, L. (2011). *Kent paryaları-ileri marjinalliğin karşılaştırılmalı sosyolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Walther, A. ve Pohl, A. (2005). *Dezavantajlı gençler ile ilgili politika önlemleri tematik çalışması-özet doküman.* Avrupa Komisyonu, İstihdam ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü.

Whitesell, M., Bachand, A., Peel, J., & Brown, M. (2013). Familial, social, and individual factors contributing to risk for adolescent substance use. *Journal of Addiction*. Advance online publication. doi:10.1155/2013/579310.

Wills, T. A., & Yaeger, A. (2003). Family factors and adolescent substance use: Models and mechanisms. *American Psychological Society*, *12*(6), 222-226.

Yaman, Ö. M. (2014). *Apaçi gençlik-gençlerin toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul'da "Apaçi" altkültür grupları üzerine nitel bir çalışma*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.

Yaman, Ö. M., Tuna, A. S., Köroğlu, A., Seylan, A. ve Yılmaz, S. (2014). *Türkiye'de uyuşturucu madde bağımlılığı: Önleme, tedavi ve rehabilitasyon*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.

Zengin, L. E. (2013). *Ergenlerde evden kaçma davranışının sosyo-demografik özellikler ve aile işlevleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı). tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresinden edinilmiştir.